

YENİDOĞAN KLİNİĞİNDE BEBEĞİ YATAN ANNELERİN POSTPARTUM DEPRESYON BELİRTİLERİ VE EMZİRME ÖZYETERLİLİK DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ

Sibel KÜÇÜKOĞLU¹, Ayda ÇELEBİOĞLU²,
Didem COŞKUN³

ÖZET

Tanımlayıcı nitelikte gerçekleştirilen araştırma, yenidoğan kliniğinde bebeği yatan annelerin postpartum depresyon belirtileri ve emzirme özyeterlilik düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Çalışmanın evrenini Elazığ'da bir devlet hastanesinin yenidoğan kliniğinde bebeği yatarak tedavi olan anneler oluşturmuştur. Veriler araştırmacılar tarafından literatür ışığında hazırlanan bir anket formu, Emzirme Öz yeterlilik Ölçeği ve Edinburg Doğum Sonrası Depresyon Ölçeği (EDSDÖ) kullanılarak toplanmıştır. Verilerin dökümünde sayı, yüzde ve ortalamalar verilmiş, istatistiksel analiz olarak t testi, Mann Whitney U testi, Kruskal Wallis, One Way Anova testi kullanılmıştır.

Çalışmaya katılan annelerin Emzirme Özyeterlilik ölçeğinden ortalama 40,63±10,22, EDSDÖ'den ise 14,32±6,91 puan aldığı saptanmıştır. Çalışmada Emzirme Özyeterlilik düzeyi ile gebelik haftası arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu belirlendi (p<0,05). Araştırmada annelerin %61,8'inde depresyon belirtileri saptandı. Çalışmada depresyon belirtilerini annenin yaşı, gebeliğin planlanması, bebeğin beslenme şeklinin etkilediği belirlendi (p<0,05).

Çalışmada yenidoğan kliniğinde bebeği yatan annelerin emzirme özyeterlilik düzeylerinin istendik seviyede olmadığı ve annelerin büyük bir kısmında depresyon belirtilerinin olduğu bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Doğum Sonu Depresyon, Emzirme Özyeterlilik, Anne, Hemşire.

* Bu çalışma Uluslararası Katılımlı 3. Ulusal Pediatri Hemşireliği Kongresi'nde (6-9 Eylül 2011, İzmir) poster bildiri olarak sunulmuştur.

¹Yardımcı Doçent, Atatürk Üniversitesi SBF, Erzurum

²Doçent, Atatürk Üniversitesi SBF, Erzurum

³Yüksek Lisans Öğr. Atatürk Üniversitesi SBF, Erzurum

İletişim/Corresponding Author: Sibel KÜÇÜKOĞLU

Tel: 0506 284 81 00e-posta: s_nadaroglu@hotmail.com

Geliş Tarihi / Received: 17.07.2013

Kabul tarihi/ Accepted: 15.07.2014

DETERMINATION OF THE POSTPARTUM DEPRESSION SYMPTOMS AND BREASTFEEDING SELF-EFFICACY OF THE MOTHERS WHO HAVE THEIR BABIES HOSPITALIZED IN NEWBORN CLINIC

ABSTRACT

The descriptive study was carried out to determine the postpartum depression symptoms and breastfeeding self-efficacies of the mothers who have their babies hospitalized in a newborn clinic. The population consisted of the mothers who have their babies were hospitalized in a state hospital's newborn clinic in the Province of Elazığ. Data were collected by the researchers by using a questionnaire prepared in the light of literature, the Breastfeeding Self-Efficacy Scale and the Edinburgh Postnatal Depression Scale (EPDS). Numbers, percentages and averages were given for the data assessment, and t-test, Mann Whitney U test, Kruskal-Wallis, One Way ANOVA tests were used for the statistical analysis. Mothers participating in the study were found to score average 40.63 ± 10.22 points in Breastfeeding Self-Efficacy Scale, and average 14.32 ± 6.91 points in EPDS. In the study, a statistically significant difference was found between the level of Breastfeeding Self-Efficacy and the gestational age ($p < 0.05$). 61.8% of the mothers had symptoms of depression. In the study, a statistically significant difference was found between the mothers' symptoms of depression and age, pregnancy planning, the baby's nutritional status ($p < 0.05$). In the study, the degree of breastfeeding self-efficacies of the mothers who have their babies hospitalized in a newborn clinic was found low and the majority of mothers had the depression symptoms.

Key Words: Postpartum Depression, Breastfeeding Self Efficacy, Mother, Nursing.

GİRİŞ

Gebelik ve doğum sonrası dönem, birçok kadın için çok özel ve güzel bir dönem olarak kabul edilmekle birlikte fizyolojik, psikolojik ve ruhsal değişimlere de neden olur. Kadınların çoğu bu dönemde ortaya çıkan değişimlere kolaylıkla uyum sağlarken, bir bölümünde kalıcı ruhsal sorunlar ortaya çıkabilmektedir (1). Kadınların yaklaşık %13'ünde doğumdan sonraki ilk 12 hafta içinde doğum sonu depresyon görüldüğü belirtilmektedir (2). Doğum sonu depresyon düzeyi, anne bebek etkileşimine bağlı olarak bebeğin sağlık durumundan çok etkilenir (3). Anne bebek etkileşimini başlatmada ve sürdürmede emzirme etkin bir yöntemdir. Ancak yeni anne olmanın duygusal çalkantısıyla birlikte; hasta bir bebeğe sahip olma, bebekten fiziksel ve duygusal olarak ayrı olma, yenidoğan yoğun bakım ünitesinin stresli ortamı gibi faktörler anneler için büyük stres kaynağı oluşturmakta ve emzirmenin etkin olarak sürdürülmesini engellemektedir (4).

Annenin kendi beden ve ruh sağlığı yerinde olmadıkça bebeğine sağlıklı bir şekilde bakabilmesi ve uzun dönem emzirebilmesi oldukça zordur (5). Bu konuda yapılan çalışmalar doğum sonu depresyon yaşayan annelerin emzirmeye başlamada daha fazla sorun yaşadıklarını vurgulamaktadır (6,7). Konu ile ilgili yapılan diğer çalışmalarda depresif annelerin emzirme sürecini yönetmede daha başarısız oldukları belirtilmektedir (8,9).

Emzirme öz-yeterlilik algısı annenin emzirmeye ilişkin hissettiği yeterliliklerdir. Emzirme özyeterliliği düşük olan annelerin doğum sonu dönemde çok daha fazla depresyona yatkın olduğu bildirilmiştir (10). Zubaran ve Foresti'nin çalışmasında doğum sonu depresyonda olan annelerin emzirme konusunda çok daha az düzeyde kendilerine güven duydukları saptanmıştır. Yurt dışında yapılan çalışmalarda depresyon belirtileri ile emzirme özyeterlilik arasında ilişkiyi inceleyen çalışmalar olmasına (10,11,12) karşın ülkemizde bu tür bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle araştırma yenidoğan kliniğinde bebeği yatan annelerin postpartum depresyon belirtileri ve emzirme özyeterlilik düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Tanımlayıcı olarak yapılan çalışma Elazığ il merkezine bağlı bir devlet hastanesinde yürütülmüştür. Hastanenin yenidoğan kliniğine Mayıs-Ağustos 2011 tarihleri arasında bebeği yatan, doğum sonrası 0-1 yıllık süreç içinde olan kadınlar çalışmanın evrenini, bu kısıtlara uyan ve araştırmaya katılmayı kabul eden 110 kadın araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Veriler Tanıtıcı Bilgi Formu ve Edinburg Doğum Sonu Depresyon Ölçeği (EDSDÖ) ve Emzirme Özyeterlilik Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Tanıtıcı bilgi formu, kadınların

sosyodemografik, gebelik ve bebeğe ilişkin özelliklerini sorgulayan 9 kapalı uçlu sorudan oluşmuştur.

Edinburg Doğum Sonu Depresyon Ölçeği (EDSDÖ), doğum sonrası dönemde depresyon yönünden riski belirlemek ve düzeyini ve şiddet değişimini ölçmek amacıyla geliştirilmiş, bir ölçektir (13). Türkçe geçerlik ve güvenilirliği Engindeniz ve arkadaşları tarafından yapılmıştır. Toplam 10 sorudan oluşan ölçek, dörtlü likert tipi ölçüm sağlamaktadır. Ölçeğin 3, 5, 6, 7, 8, 9 ve 10. maddeleri giderek azalan şiddet gösterir ve puanlama 3, 2, 1, 0 biçimindedir. 1., 2. ve 4. maddeler ise 0, 1, 2, 3 biçiminde puanlanmaktadır. Ölçeğin toplam puanı bu madde puanlarının toplanması ile elde edilir. Ölçeğin kesme puanı 12/13 olarak bildirilmiştir. (14). Bu çalışmanın EDSDÖ için Cronbach Alfa katsayısı 0.76 olarak bulunmuştur.

Annelerin emzirme öz-yeterlilik düzeylerini değerlendirmek amacıyla, Dennis ve Faux (15) tarafından geliştirilen, ilk formu 33 maddelik olan ölçeğin 2003 yılında 14 maddelik kısa formu geliştirilmiştir (11). Dennis kullanım için bu kısa formu önermektedir. Daha kolay uygulanmakta ve öz-yeterliliği doğru değerlendirmektedir. Emzirme Öz-Yeterlilik Ölçeği 5 puanlı Likert tipi bir ölçektir (1= “Hiç emin değilim” ve 5 = “Her zaman eminim”). Bandura'nın (16) önerdiği gibi tüm maddeler pozitif yöndedir. Ölçekten alınabilir minimum puan 14, maximum puan 70'tir. Puan yükseldikçe yüksek emzirme öz-yeterliliği göstermektedir. Ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Tokat (17) tarafından yapılmış olup Cronbach's Alfa değeri 0,86 olarak bulunmuştur. Bu çalışmanın Emzirme Özyeterlilik Ölçeği için Cronbach Alfa katsayısı 0,79 olarak bulunmuştur.

Veriler araştırmacılar tarafından annelerin kendi odalarında, müsait olduğu saatlerde yüz yüze görüşme yöntemi ile toplanmış olup görüşme süresi ortalama 15 dk sürmüştür. Veriler toplanmadan önce kurumlardan yazılı izin, araştırmaya katılan kadınlardan ise çalışma hakkında bilgilendirme yapıldıktan sonra sözel izin alınmıştır.

Çalışmanın istatistiksel değerlendirmeleri Windows için SPSS 15 programında gerçekleştirilmiştir. İkili değişkenler için puan farklarının analizinde Student's t-testi, ikiden fazla olan değişkenlerin puan farklarının analizinde ANOVA kullanılmıştır. İstatistiksel analizler için anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

Araştırmaya başlamadan önce çalışmanın yapıldığı hastaneden resmi izinler alınmıştır. Araştırmaya katılan annelere çalışmanın amacı, süresi ve araştırma süresince yapılacak işlemler açıklanmış, araştırmaya katılıp katılmamakta özgür oldukları ve araştırmadan istedikleri zaman ayrılacakları konusunda bilgilendirildikten sonra sözel onamları alınan annelerle çalışma yürütülmüştür.

BULGULAR

Araştırma sonucunda çalışmaya katılan annelerin ortalama $27,47\pm 5,78$ yaşında olduğu %91,8'inin ev hanımı, %57,3'ünün ilkokul mezunu olduğu, %57,3'inin sezaryen doğum yaptığı, %21,8'inin emzirme deneyimi olduğu, bebeklerin %61,8'inin termde doğduğu, %52,3'ünün NGS ile beslendiği, %80,9'unun gebeliği planladığı ve bebeklerin %64,5'inin gebelik yaşına uygun olduğu belirlendi (Tablo 1).

Tablo 1. Anne ve Bebeğe Ait Demografik Özelliklerin Dağılımı (N:110)

Demografik Özellikler	S	%
Annenin Yaşı (Ort:27.47±5.78)		
18-25	43	39,0
26-34	56	50,9
35 ve üzeri	11	10,1
Mesleği		
Çalışan	9	8,2
Ev Hanımı	101	91,8
Eğitimi		
Okuryazar değil	24	21,8
İlköğretim	63	57,3
Lise	16	14,5
Üniversite	7	6,4
Doğum Şekli		
Normal	45	42,7
Sezeryan	65	57,3
Emzirme deneyimi		
Var	24	21,8
Yok	86	78,2
Bebeğin Beslenme Şekli		
Emzirme	58	52,7
NGS	42	52,3
Biberon	10	
Gebelik Planlı Mı?		
Evet	89	80,9
Hayır	21	19,1
Gebelik haftası		
Term	68	61,8
Preterm	42	38,2
Doğum Kilosu		
Çok DDA Bebek	14	12,7
DDA Bebek	23	20,9
Gebelik Yaşına Uygun Bebek	71	64,5
Tosun Bebek	2	1,9
Toplam	110	100

Çalışmaya katılan annelerin Emzirme Özyeterlilik ölçeğinden ortalama $40,63\pm 10,22$ puan aldığı belirlenmiştir. Ölçeğin kesme puanı olmamakla birlikte bu puan ortalamasının

istendik düzeyde olduğunu belirtmek güçtür. Annelerin EDSDÖ'den ise $14,32 \pm 6,91$ puan aldığı saptanmıştır. Bu puan ölçeğin kesme puanının üstünde olup annelerin doğum sonu depresyon açısından riskli olduğunu göstermesi açısından önemli bir bulgudur (Tablo 2).

Tablo 2. Annelerin Emzirme Özyeterlilik ve EDSDÖ Ölçeğinden Aldıkları Puan Ortalamaları

Ölçekler	Minimum	Maximum	X±SS
Emzirme Özyeterlilik Ölçeği			
Ölçeği	16	70	40,63±10,22
EDSDÖ	0	27	14,32±6,91

Çalışmada Emzirme Özyeterlilik düzeyi ile bebeklerin gebelik haftası arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu belirlendi ($p < 0,05$). Annelerin %61,8'inde depresyon belirtileri saptandı. Annelerin depresyon belirtileri ile yaşı, gebeliğin planlanması, bebeğin beslenme şekli arasındaki farkın önemli olduğu saptandı ($p < 0,05$, Tablo 3).

Çalışmada annelerin emzirme özyeterlilik düzeyi ile doğum sonu depresyon belirtileri arasında ilişki saptanmamıştır ($p > 0,05$). (Tablo 4)

Tablo 3. Bebeklerin ve Annelerin Bazı Demografik Özelliklerine Göre Emzirme Özyeterlilik ve EDSDÖ Aldıkları Puan Ortalamalarının Dağılımı

Demografik Özellikler	Emzirme Özyeterlilik			EDSD	
	S	X±SS	Test p	X±SS	Test p
Gebelik haftası					
Term	68	38,92±8,39	t:-2,274	14,11±7,45	t:1,843
Preterm	42	43,40±12,25	p:0,025	14,66±6,02	p:0,177
Doğum Kilosu					
Çok DDA Bebek	14	43,64±10,61		14,78±6,81	
DDA Bebek	23	44,86±13,75	KW:5,056	15,21±6,40	KW:1,755
Gebelik Yaşına Uygun Bebek	71	38,70±8,26	p:0,168	13,81±7,19	p:0,625
Tosun Bebek	2	39,50±13,43		19,00±0,00	
Annenin Yaşı (Ort:27,47±5,78)	43	40,95±11,72		14,02±7,26	
18-25	56	40,76±9,07	KW:0,054	13,45±6,56	KW:8,048
26-34	11	38,72±9,99	p:0,973	19,90±4,84	p:0,018
35 ve üzeri					
Mesleği					
Çalışan	9	40,11±10,06	U:290,500	11,44±8,01	U:337,500
Ev Hanımı	101	46,44±10,78	p:0,053	14,58±6,79	p:0,201
Eğitimi					
Okuryazar değil	24	37,41±8,02	KW:4,136	17,62±6,30	KW:7,501
İlköğretim	63	40,61±9,51	p:0,247	13,74±6,31	p:0,052
Lise	16	43,37±14,51		12,81±8,29	
Üniversite	7	45,57±10,08		11,71±8,49	
Doğum Şekli					
Normal	45	39,51±11,29	t:0,045	15,11±7,02	t:0,006
Sezeryan	65	41,41±9,42	p:0,833	13,78±6,84	p:0,940
Bebeğin Beslenme Şekli					
Emzirme	58	42,29±11,28		15,06±6,27	
NGS	42	39,30±8,09	KW:2,152	11,76±6,88	KW:15,789
Biberon	10	36,60±10,81	p:0,341	20,80±5,80	p:0,000
Gebelik Planlı Mı?					
Evet	89	40,43±10,08	U:856,500	13,12±6,69	U:448,000
Hayır	21	41,04±10,86	p:0,604	19,33±5,91	p:0,000

Tablo 4. Annelerin Emzirme Özyeterlilik Düzeyi İle Doğum Sonu Depresyon Belirtileri Arasındaki İlişki

	EDSD	
	r	p
Emzirme Özyeterlilik	-0,158	0,099

TARTIŞMA

Yenidoğan yoğun bakım ünitesinde bebeği yatan annelerin kaygı düzeylerinin yüksek olduğu, doğumla birlikte ebeveyn olmanın getirdiği emosyonel, kognitif ve davranışsal güçlükler anne ve babanın yaşam stilini etkilemektedir. Özellikle depresif annelerin yaşadığı bu güçlüklerin üstesinden gelmekte zorlandıkları, daha fazla uyku sorunu yaşayıp, çocuklarının beslenmesini de ihmal ettikleri gözlenmektedir (18,19). Postpartum depresyon dünyadaki pek çok kadın için anne, çocuk ve ailenin sağlığını olumsuz yönde etkileyen sorunların başında gelmektedir (10). Ülkemizde yapılan çalışmalarda postpartum depresyon prevalansının %17 ilâ %30 arasında değiştiği bildirilmiştir. (20-22). Bizim çalışmamızda annelerin %61.8'inde depresyon belirtileri saptanmıştır. Anneliğe geçiş başlı başına kompleks bir durum iken, bir de aileye yeni katılan bebeğin bazı sağlık sorunlarının olması bu durumu daha karmaşık ve zor hale getirir. Annelik rolüne uyum sağlamaya çalışan annede bebeğin kaybına ilişkin endişeler olumsuz duyguların daha yoğun yaşanmasına yol açmaktadır (23). Çalışmada depresif belirti oranının literatürden daha yüksek çıkmasında annelerin çocuklarını kaybetme korkusu yaşıyor olduklarının etkisi olmuş olabilir. Annelerin depresyon belirtileri ile yaşı, gebeliğin planlanması, bebeğin beslenme şekli arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptandı ($p<0,05$). Dennis'in yaptığı çalışmada bebeğin beslenme şekli ile doğum sonrası annede depresyon belirtileri görülme arasında ilişki olduğu belirlenmiştir (10). Bu konuda yapılan çalışmalarda anne yaşının ve eğitim seviyesinin düşüklüğü, hamilelik sırasında depresyon yaşanması, yetersiz sosyal desteğin olması ile annenin bebeğini 6 aydan daha kısa sürede süttten kesmesi arasında ilişki olduğu belirlenmiştir. (24,25.)

Çalışmada annelerin emzirme özyeterlilik düzeyinin bebeklerin gebelik haftasından etkilendiği belirlendi ($p<0,05$). Öz-yeterlilik algısı, bir kişinin yapacağı veya sakınacağı aktiviteleri saptamada önemli bir rol oynar. Dennis ise emzirme öz-yeterlilik algısını “annenin emzirmeye ilişkin hissettiği yeterlilik” olarak tanımlamıştır (15). Emzirme öz-yeterliliği düşük olan annelerin çocuklarını doğumdan sonra tavsiye edilen süreden çok daha kısa sürede süttten kestiği, buna karşın emzirme öz yeterliliği yüksek olan annelerin emzirmeyi başlatma ve sürdürme konusunda daha az sorun yaşadıkları belirlenmiştir (26). O'Campo ve arkadaşlarının çalışmasında emzirmeyi etkileyen faktörler değerlendirilmiş ve özellikle emzirme sonuçları için en güçlü etkenin annenin öz-yeterlilik algısı olduğu belirlenmiştir (27). Prematüre ve düşük doğum ağırlıklı bebekler gestasyon haftası olarak genelde yaşitlarına oranla çok daha erken zamanda dünyaya gelmekte ve bu bebeklerin emzirilmesinde bebekten ve anneden kaynaklanan bir çok sorunda beraberinde gelmektedir.

Bu zorluklar karşısında anne eğer desteklenmezse emzirme özyeterlilik düzeyi de düşmektedir (28).

Emzirmenin postpartum depresyonla ilişkisi incelenen değişkenlerden biridir. Hatta emzirme, postpartum depresyon tedavisi için önemli bir faktör olarak gösterilmiş ve emzirmeyi bırakmanın oluşturduğu sosyal baskının ve suçluluk duygusunun başlı başına ek bir stresör olduğu belirtilmiştir (29). Zubaran ve Foresti'nin yaptığı çalışmada doğum sonu depresyon yaşayan annelerin emzirme özyeterlilik düzeylerinin de düşük olduğu belirlenmiştir (30). Dennis yaptığı (2006) çalışmada doğum sonrası ilk dört haftada emzirme özyeterliliğinin annenin eğitim düzeyinden, doğum sonrası alınan bakımdan, bebeğin beslenme şeklinden ve annenin anksiyetesinden etkilendiğini saptamıştır (31). Bu çalışmada annenin doğum sonu depresyon belirtilerinin emzirme özyeterliliğini etkilemediği saptanmıştır. Çalışmanın yapıldığı hastanenin bebek dostu olması ve bebeklerin emzirilmesi için annelerin hastanede desteklenmeleri bu durumun oluşmasını etkilemiş olabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmada yenidoğan kliniğinde bebeği yatan annelerin emzirme özyeterlilik düzeyinin düşük olduğu ve annelerin büyük bir kısmında depresyon belirtileri olduğu bulunmuştur.

Bu nedenle aşağıdaki öneriler sunulmuştur;

- Bebek dostu hastanelerde ve yenidoğan yoğun bakım ünitelerinde emzirmeye ilişkin günümüzde yapılan eğitim programları tekrar değerlendirilerek, sadece bilgi verici yapıda değil aynı zamanda anneleri güçlendirecek yapıda düzenlenmeli,
- Yenidoğan kliniğinde bebeği yatan anneler emzirme sorunları ve depresyon belirtileri yönünden göz önüne alınmalı
- Riskli annelere gerekli destek sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Ayvaz S, Hocaoglu Ç, Tiryaki A, Ak İ. Trabzon İl Merkezinde Doğum Sonrası Depresyon Sıklığı ve Gebelikteki İlişkili Demografik Risk Etmenleri. Türk Psikiyatri Dergisi 2006; 17(4): 243-251.
2. O'Hara M, Swain A. Rates and Risk of Postpartum Depression- A Meta Analysis. Int Rev Psychiatry 1996; 8(1): 37-54.
3. Murray L, Fiori-Cowley A, Hooper R, Cooper P. The Impact of Postnatal Depression and Associated Adversity on Early Mother-infant Interactions and Later Infant Outcome. Child Dev 1996; 67(5): 2512-2526.

4. Carter JD, Mulder RT, Bartram AF, Darlow BA. Infants in a Neonatal Intensive Care Unit: Parental Response. *Arch Dis Child Fetal Neonatal Ed* 2005; 90(2): F109-113.
5. Gaynes BN, Gavin N, Meltzer-Brody S, Lohr KN, Swinson T, Gartlehner G, Brody S, Miller WC. Perinatal Depression: Prevalence, Screening Accuracy, and Screening Outcomes. *Evid Rep Technol Assess* 2005; 119: 1-8.
6. Seimyr L, Edhborg M, Lundh W, Sjögren B. In the Shadow of Maternal Depressed Mood: Experiences of Parenthood During the First Year After Childbirth. *J Psychosom Obstet Gynaecol.* 2004; 25(1): 23-34.
7. Cooper PJ, Murray L, Stein A. Psychosocial Factors Associated with the Early Termination of Breast-Feeding. *J Psychosom Res* 1993; 37(2): 171-176.
8. Dunn S, Davies B, McCleary L, Edwards N, Gaboury I. The Relationship Between Vulnerability Factors and Breastfeeding Outcome. *J Obstet Gynecol Neonatal Nurs* 2006; 35(1): 87-97.
9. McLearn KT, Minkovitz CS, Strobino DM, Marks E, Hou W. Maternal Depressive Symptoms at 2 to 4 Months Post Partum and Early Parenting Practices. *Arch Pediatr Adolesc Med* 2006; 160(3): 279-284.
10. Dennis CL, McQueen K. Does Maternal Postpartum Depressive Symptomatology Influence Infant Feeding Outcomes? *Acta Paediatr* 2007; 96(4): 590-594.
11. Dennis CL. The Breastfeeding Self-Efficacy Scale: Psychometric Assessment of the Short Form. *J Obstet Gynecol Neonatal Nurs* 2003; 32(6): 734-744.
12. Dai X, Dennis CL. Translation and Validation of the Breastfeeding Self-Efficacy Scale into Chinese. *J Midwifery Womens Health* 2003; 48(5): 350-356.
13. Cox JL, Holden JM, Sagovsky R. Detection of Postnatal Depression. Development of the 10-İtem Edinburgh Postnatal Depression Scale. *Br J Psychiatry* 1987; 150: 782-786.
14. Engindeniz AN, Kuzey L, Kültür S. Edinburgh Doğum Sonrası Depresyon Ölçeği Türkçe Formu Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması. Bahar Sempozyumları 1. Kitabı. Psikiyatri Derneği Yayınları. Ankara - 1997. ss: 51-52.
15. Dennis CL, Faux, S. Development and Psychometric Testing of the Breastfeeding Self-Efficacy Scale. *Res Nurs Health* 1999; 22(5): 399-409.
16. Bandura A. Health Promotion from the Perspective of Social Cognitive Theory. *Psychology and Health* 1998; 13: 623-649.
17. Tokat MA. Doktora Tezi; “Antenatal Dönemde Verilen Eğitimin Emzirme Öz-Yeterlilik Algısına ve Emzirme Başarısına Etkisi” Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık

- Bilimleri Enstitüsü Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Tez Yöneticisi; Prof. Dr. Hülya Okumuş. İzmir -2009.
18. Çalışır H, Şeker S, Güler F, Anaç GT, Türkmen M. Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesinde Bebeği Yatan Ebeveynlerin Gereksinimleri ve Kaygı Düzeyleri. C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2008; 12(1): 31-44.
 19. Grote NK, Bridge JA, Gavin AR, Melville JL, Iyengar S, Katon WJ. A Meta-Analysis of Depression During Pregnancy and the Risk of preterm Birth, Low Birth Weight, and Intrauterine Growth Restriction. Arch Gen Psychiatry 2010; 67(10): 1012-1024.
 20. Nur N, Çetinkaya S, Bakır AD, Demirel Y. Sivas İl Merkezindeki Kadınlarda Postnatal Depresyon Prevalansı ve Risk Faktörleri. C.Ü. Tıp Fakültesi Dergisi 2004; 26(2): 55-59.
 21. Sabuncuoğlu O, Berkem M. Bağlanma Biçimi ve Doğum Sonrası Depresyon Belirtileri Arasındaki İlişki: Türkiye’den Bulgular. Türk Psikiyatri Dergisi 2006; 17(4): 252-258.
 22. Salgın A, Gökçay G, Yücel B, Polat A, Uğur Baysal S, Sahip Y, Uçar A, Eraslan E. Effects of Postpartum Depression on Child Care and Development. J İst Faculty Med 2007; 70: 70-73.
 23. Bulamacı G. Uzmanlık Tezi; “Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesinde Yatan Riskli Yenidoğanların Anne ve Babalarındaki Anksiyete Düzeylerinin Belirlenmesi ve Karşılaştırılması” İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Tez Yöneticisi Prof. Dr. Gülay Görak; İstanbul - 1999.
 24. Falceto OG, Giugliani ER, Fernandes CL. Influence of Parental Mental Health on Early Termination of Breast-Feeding: a Case-Control Study. J Am Board Fam Pract 2004; 17(3): 173-183.
 25. Kehler HL, Chaput KH, Tough SC. Risk Factors for Cessation of Breastfeeding Prior to Six Months Postpartum among a Community Sample of Women in Calgary. Alberta Can J Public Health 2009; 100(5): 376-380.
 26. Campbell SH. "Breastfeeding self-efficacy: The effects of a Breastfeeding Promotion Nursing Intervention" (1996). ETD Collection for University of Rhode Island. Paper AAI9707172 (Çevrimiçi) <http://digitalcommons.uri.edu/dissertations/AAI9707172>, 01 Ocak 2011.
 27. O’Campo P, Faden RR, Gielen AC, Wang MC. Prenatal Factors Associated with Breastfeeding Duration: Recommendations for Prenatal Interventions. Birth 1992; 19(4): 195-201.
 28. Küçükoglu S. Yayınlanmamış Doktora Tezi; “Düşük Doğum Ağırlıklı Bebeklerin Annelerine Verilen Doğal Besleme Eğitiminin Annelerin Emzirme Özyeterlilik Düzeyi,

Emzirme Başarısı ve Bebeğin Büyümesine Etkisi” Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Tez Yöneticisi; Doç. Dr. Ayda Çelebioğlu. Erzurum – 2011.

29. Karamustafalıoğlu N, Tomruk N. Postpartum Hüzün ve Depresyonlar. Duygudurum Dizisi 2000; 2: 64-71.
30. Zubaran C, Foresti K. The Correlation Between Breastfeeding Self-Efficacy and Maternal Postpartum Depression in Southern Brazil. Sex Reprod Healthc 2013; 4(1): 9-15.
31. Dennis CL. Identifying Predictors of Breastfeeding Self-Efficacy in the Immediate Postpartum Period. Res Nurs Health, 2006, 29(4), 256-268.